

Toimittaja vai aktivisti?

Ammatillisen identiteetin tarkastelu roolien ja rooliristiriitojen avulla

Ilona Tikkanen

Journalismin koulutusohjelma

<p>Tekijä tai tekijät Ilona Tikkanen</p>	<p>Ryhmätunnus tai aloitusvuosi 2011</p>
<p>Raportin nimi Toimittaja vai aktivisti? Ammatillisen identiteetin tarkastelu roolien ja rooliristiriitojen avulla</p>	<p>Sivu- ja liitesivumäärä 33 + 3</p>
<p>Opettajat tai ohjaajat Miisa Jääskeläinen</p>	
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millainen ammatillinen identiteetti on toimittajilla, jotka ovat toimineet myös aktivisteina. Ammatillista identiteettiä tarkastellaan etenkin erilaisten roolien, niiden aiheuttamien ristiriitojen sekä ristiriitojen ratkaisemisen kautta. Työssä pohditaan myös, miten aktivistitoimittajien ammattietiikka eroaa tavanomaisen toimittajan ammatillisesta etiikasta.</p> <p>Tutkimuksessa haastateltiin neljää toimittajaa, jotka ovat olleet mukana eläinoikeus- ja ympäristöjärjestöjen toiminnassa. Haastattelut tehtiin syys-lokakuussa 2013. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, ja haastatteluaineisto analysoitiin käyttämällä laadullisen sisällönanalyysin keinoja.</p> <p>Toimittajan ja aktivistin roolit pyrittiin pitämään toisistaan erillään esimerkiksi ajan ja paikan avulla. Roolikonflikteja aiheuttivat tilanteet, joissa haastateltavat kokivat olevansa toimittajia ja aktivisteja samanaikaisesti. Haastateltavat välttelivät tietoisesti ristiriitatilanteisiin menemistä ja pyrkivät ratkaisemaan konfliktit mielessään etukäteen.</p> <p>Aktivistitoimittajien ammattietiikka ei juuri eronnut tavanomaisen toimittajan etiikasta. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, ettei aktivistin määritelmä ole aivan yksiselitteinen.</p>	
<p>Asiasanat Aktivismi, journalismi, ammatillinen identiteetti, roolit, rooliristiriidat</p>	

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Tietoperusta.....	3
2.1	Keskeisiä käsitteitä.....	3
2.1.1	Identiteetti.....	3
2.1.2	Ammatillinen identiteetti.....	4
2.1.3	Rooli ja roolikonfliktit.....	5
2.1.4	Brändi.....	7
2.2	Aktivismi.....	8
2.2.1	Ympäristöaktivismi Suomessa.....	8
2.2.2	Eläinaktivismi Suomessa.....	9
2.2.3	Kuka on aktivisti?.....	11
2.3	Toimittajan ammattietikka.....	11
3	Tutkimuksen toteutus.....	13
3.1	Metodi.....	13
3.1.1	Teemahaastattelu.....	13
3.1.2	Aineiston keruu.....	14
3.1.3	Sisällönanalyysi.....	15
3.2	Haastateltavat.....	15
4	Tulokset.....	17
4.1	Miksi journalismi, miksi aktivismi?.....	17
4.2	Ammatillinen identiteetti, roolit ja ristiriidat.....	18
4.3	”Vapaaehtoinen, ex-aktivisti, lobbari”.....	21
4.4	Brändi ja asiantuntijuus.....	23
4.5	Objektiivisuus ja toimittajan ammattietikka.....	24
5	Johtopäätökset.....	27
6	Arviointi ja jatkotutkimus.....	29
7	Lähteet.....	31
	Liitteet.....	34

1 Johdanto

Media-ala on murroksessa, ja alalla työskentelevien ihmisten työnkuvat muuttuvat jatkuvasti. Toimittajien moniosaajuudesta on tullut yhä tärkeämpää ja työnkuvista häilyvämpiä. Medioiden heikentyneet taloustilanteet ovat johtaneet siihen, että journalismin kentällä toimii yhä enemmän yrittäjiä, jotka tekevät monenlaisia töitä. Toimittajan työnkuva on pirstaloitunut, ja tämä näkyy myös toimittajan ammatillisessa identiteetissä.

Aktivistien toiminta mediassa on muuttunut ammattimaiseksi. Eläinoikeusliikkeen toiminta onkin keskittynyt viime vuosina laittomuuksien ja vapautusiskujen sijasta investigaatiokampanjoihin. Kuvat ja videot navetoista, sikaloista sekä siipikarjatiloilta on no-
teerattu mediassa laajalti.

Journalismin perinteisiä arvoja, ihanteita ja eettisiä ohjeistuksia arvostetaan ja vaalitaan edelleen. On hyvä pohtia, millaiset kirjoittajat pitävät itseään toimittajina, sillä toimittajan työhön liittyy paljon vastuuta ja ammattieettisiä kysymyksiä. Perinteisesti toimittajilla on ollut vahva ammatillinen identiteetti ja etiikka.

Aktivistitoimittajien ammatillista identiteettiä on toistaiseksi tutkittu vähän. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on ennen kaikkea tuoda näkyväksi sitä ilmiötä, että toimittajan ja aktivistin rajat eivät ole selviä.

Opinnäytetyölläni ei ole toimeksiantajaa, joten se ei vastaa minkään tietyn tahon kehittämistarpeisiin tai ongelmiin. Aiheen valintaan vaikutti kiinnostuksestani aktivismiin, varsinkin eläinoikeusaktivismiin, ja aktivistien ammattimaisiin mediakampanjoihin. Rajasin aiheeni aktivistitoimittajan ammatilliseen identiteettiin, koska minua kiinnostavat etenkin siihen liittyvät ammattieettiset ristiriidat. Vaikka seuran aktivismia ilmiönä, en kuitenkaan ole itse toiminut aktivistijärjestöjen parissa.

2 Tietoperusta

Tämän opinnäytetyön kulmakiviä ovat identiteetin, ammatillisen identiteetin, roolin sekä brändin käsitteet. Näiden käsitteiden kautta pyrin kuvaamaan haastateltavien kokemuksia työn ja aktivismin yhteensovittamisesta. Haastateltavat nostivat itse esille etenkin roolin käsitteen.

Toisaalta käsitteiden tiukka erottaminen toisistaan lienee tarpeetonta. Roolit ovat olennainen osa ihmisen henkilökohtaista identiteettiä. Toisaalta toimittajille on tyypillistä, että henkilökohtainen ja ammatillinen identiteetti ovat osittain päällekkäisiä (Sihvonen 2011, 78).

2.1 Keskeisiä käsitteitä

2.1.1 Identiteetti

Tutkimukseni tarkoitus on kuvata aktivistitoimittajan ammatillista identiteettiä. Ammatillisen identiteetin käsitteen selvittämiseksi myös käsitteen *identiteetti* määrittelemisen lienee paikallaan.

Sosiologi Stuart Hall erottaa toisistaan kolme erilaista käsitystä identiteetistä. Ensimmäinen on *valistuksen subjekti*, joka käsittää ihmisen yhtenäisinä, järkevänä ja tietoisesti toimivana yksilönä. Toinen käsitys on *sosiologinen subjekti*, jonka identiteetti muodostuu suhteessa ”merkitykselliseen toisiin”. Identiteetti siis muodostuu yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa. (Hall 1999, 21–22.)

Kolmas identiteettikäsitys, pirstaloitunut *postmoderni subjekti*, koostuu monista identiteeteistä, jotka voivat olla keskenään ristiriidassa. Postmodernilla subjektilla ei ole pysyvää identiteettiä, vaan identiteetti muotoutuu jatkuvasti yksilön ollessa tekemisissä ympäris-

tönsä kanssa. Identifikaatiot voivat vaihdella hetkellisesti ja tilanteesta riippuen sulkien välillä toisensa pois. Hallin mukaan postmoderni identiteetti on tyypillistä nykyaikana. (Hall 1999, 22–23.)

Postmodernin subjektin käsite kuvaakin hyvin sitä, mitä haastateltavat kertoivat identiteeteistään toimittajina ja aktivisteina. Käsittelen asiaa tarkemmin luvussa 4.

2.1.2 Ammatillinen identiteetti

Ammatillinen identiteetti tarkoittaa henkilön elämänsä historiaan perustuvaa käsitystä itsestä ammatillisena toimijana (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26). Ammatillinen identiteetti alkaa yleensä muotoutua jo opiskeluaikana (Honka, J, Honka, U. & Lehtinen, M., 2001, 91–92). Identiteetti koostuu työhön liittyvistä arvoista, uskomuksista, kiinnostuksen kohteista, tavoitteista sekä näkemyksistä siitä, mihin henkilö kokee kuuluvansa (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26).

Stuart Hallin määritelmä pirstaloituneesta postmodernista subjektista (Hall 1999, 22–23) kuvaa hyvin monen ammatillista identiteettiä nykyaikana. Identiteetin ja oman osaamisen päivittäminen on monen työntekijän arkea, ja harvan ammatillinen identiteetti pysyy samana koko työuran ajan. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008, 26–27.)

Ammatillinen identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa työyhteisön kanssa, kun ihminen oppii tuntemaan itsensä ammatillisena toimijana. Rakentavan palautteen ja sosiaalisen tuen puute voivat vähentää sitoutumista työhön ja ammatilliseen identiteettiin. Ammatillisen identiteetin pohdinnalle ei aina jää aikaa, jos työ on kiireistä ja vaatimukset työntekijää kohtaan kasvavat jatkuvasti (Eteläpelto ja Vähäsantanen 2008, 28).

Nykyään toimittajan työlle tunnusomaista ovat työharjoittelut, määräaikaisten työsuhteiden sekä freelance-työ. Työuran katkonaisuus ja vakituisen työyhteisön puute voivat asettaa haasteita ammatillisen identiteetin rakentamiselle. Tämä koskee varsinkin uraansa aloittelevia toimittajia.

Sihvonen havaitsi pro gradu -tutkielmassaan, että toimittajan ammatillinen identiteetti on merkittävä osa henkilökohtaista identiteettiä. Identiteettien koettiin olevan niin lähellä toisiaan, että niitä oli hankala erottaa. Sihvosen haastattelemat toimittajat pitivät työtään kutsumusammattina, jopa elämäntapana. (Sihvonen 2011, 78.)

2.1.3 Rooli ja roolikonfliktit

Roolit voidaan määritellä toiminta- ja käyttäytymisodotuksiksi, jotka kohdistuvat tietystä asemassa olevaan henkilöön (Lahikainen & Pirttilä-Backman 1996, 142). Roolin muodostumiseen vaikuttavat henkilölle ominaiset käyttäytymistavat sekä hänen aiemmat kokemuksensa. Ihmisillä on useita rooleja yhtä aikaa ja rooleista muodostuu kokonaisuus, niin sanottu roolikasautuma (Pietikäinen 1999–2002), jonka pohjalta ihminen toimii.

Roolit vaihtuvat tilanteen ja tekemisen mukaan sekä saavat merkityksensä suhteessa muihin rooleihin. Rooleihin liittyy myös erisuuruisia etuja ja arvostuksia, mutta toisaalta ne asettavat haltijoilleen myös vastuita ja velvollisuuksia. (Pietikäinen 1999–2002.) Muun muassa Journalistin ohjeet määrittelevät, millaisia vastuita toimittajalla on työssään. Toimittaja on velvollinen muun muassa välittämään totuudenmukaista tietoa, mainitsemaan lähteensä ja välttämään sellaisten aiheiden käsittelyä, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mahdollisuus. Journalistin ohjeiden mukaan toimittaja on vastuussa tuottamastaan sisällöstä ennen kaikkia lukijoille. (JSN 2014.)

Aktivistin roolissa vastuut ja velvollisuudet ovat hyvinkin erilaiset. Toisin kuin toimittajilla, aktivisteilla on usein selviä agendoja, joita he pyrkivät edistämään tavoitteellisesti, myös mediassa.

Ammatilliset roolit omaksutaan vähitellen sitä mukaa, kun rooleja käytetään. Toimittajan työhön on perinteisesti liitetty objektiivisen tiedonvälittäjän ja ”vallan vahtikoiran” roolit. Tapani Huovilan mukaan toimittajan on pystyttävä tarkastelemaan yhteiskuntaa

kokonaisuutena, vaikka oma arvomaailma ohjaisikin ajattelua ja vaikuttaisi siihen, mil-laisista aiheista toimittaja kirjoittaa (Huovila 2005, 42–43).

Roolit voivat aiheuttaa erilaisia ristiriitoja. Rainio ja Helkama mainitsevat teoksessaan *Sosiaalipsykologian oppikirja* (1974, 240) *ajallisesti peräkkäisten eri asemien aiheuttaman konfliktin*. Tämänäköisessä konfliktissa henkilö on jäänyt kognitiossa aiempaan asemaan-sa tai muut suhtautuvat häneen siten. Toisaalta rooli voi sisältää yhtäaikaaisesti eri ase-miin liittyviä ristiriitaisia odotuksia, jotka voivat olla joko henkilön itsensä tai hänen ympäristönsä asettamia.

Toimittajan ammatillinen identiteetti voi olla hyvinkin lähellä henkilökohtaista identi-teettiä. Henkilön kokemus siitä, että hän on toimittaja myös vapaa-ajallaan, voi aiheut-taa ristiriitatilanteita hänen ollessaan mukana aktivismissa.

Usean samanaikaisen aseman tilanteessa (Rainio & Helkama 1974, 240) henkilö kokee hä-nelle asetetut odotukset ristiriitaisiksi. Aktivistitoimittaja voi kohdata tällaisia ristiriitoja esimerkiksi kirjoittaessaan juttua mielenosoituksesta, johon hän on osallistunut itse.

Pietikäinen mainitsee tekstissään *roolijäykkyden* käsitteen. Eräs roolijäykkyden muo-doista on roolin rajaaminen alaspäin. Rooli pyritään määrittelemään siten, että sen vähi-ten arvostetut velvollisuudet jätetään määrittelyn ulkopuolelle. (Pietikäinen 1999–2002.)

Poikkeavaan rooliin joutumista kutsutaan *leimautumiseksi* (Pietikäinen 1999–2002).

Poikkeavuus määritellään sosiaalisissa tilanteissa, jotka riippuvat yhteiskunnasta, yhtei-söstä ja viiteryhmästä. Pietikäisen mukaan yhteen rooliin joutuminen saattaa johtaa sii-hen, ettei toisissa rooleissa toimiminen ole enää mahdollista. (Pietikäinen 1999–2002). Esimerkiksi julkisesti suoran linjan aktivismissa mukana oleva toimittaja voi menettää lukijoiden silmissä uskottavuutensa objektiivisena tiedonvälittäjänä.

2.1.4 Brändi

Haastatteluissa esille nousi myös *brändin* käsite. Brändin merkitys toimittajan työssä on kasvanut media-alan murroksen myötä. Medioiden taloudellisten tilanteiden heikentymisen seurauksena yrittäjänä toimivia journalisteja on yhä enemmän. Veera Luoma-aho (2012) kirjoittaa, että toimittajat, joilla on vahva henkilökohtainen brändi sekä erityisomaamista, pärjäävät muuttuvassa mediakentässä parhaiten.

Tietokirjailija Katleena Kortesus (2011, 8) määrittelee henkilöbrändin seuraavasti: henkilöbrändi on ”ihminen itse tietyn ryhmän suoraan kokemana”. Brändiin kuuluvat ainoastaan ne ominaisuudet, jotka henkilö näyttää yleisölleen. Kortesuo mukaan brändi syntyy, kun henkilö viestii jatkuvasti tietyllä tavalla tai toistaa tiettyjä käyttäytymismalleja. Toimittaja voi brändätä itsensä tiedostamattaan kirjoittamalla juttuja valituista aihepiireistä tai olemalla uskollinen tietylle tyylilajille. Toisaalta brändin tietoinen ja johdonmukainen rakentaminen on etenkin media-alalle tuleville toimittajille hyvä keino löytää lukijakuntansa. Brändiä ei ole olemassa ilman yleisöä. (Kortesus 2011, 8–11.)

Toimittajien brändejä tutkinut Saska Saarikoski jakaa bränditoimittajat tiettyyn alaan erikoistuneisiin asiantuntijoihin sekä persooniin, joiden brändi perustuu heidän tapansa kirjoittaa (Saarikoski 2012, 33). Saarikoski pitää vahvaa lukijasuhdetta tärkeänä. Kun yleisö tuntee toimittajan taustat ja tyylin kirjoittaa, se tietää, mitä on odotettavissa toimittajan juttuja lukiessaan. Tämä antaa tilaa myös toimittajan henkilökohtaisille mielipiteille ja näkemyksille.

Luoma-ahon mukaan brändi ”tuo toimittajalle näkyvyyttä, erottaa tämän joukosta ja edustaa tiettyjä arvoja”. Vahva brändi voi antaa toimittajalle lisäarvoa myös mediatalojen, potentiaalisten työnantajien, näkökulmasta. (Luoma-aho 2012.)

2.2 Aktivismi

Haastateltavia etsiessäni en halunnut rajata sitä, millaisten aatteiden parissa he toimivat. Kävi ilmi, että haastattelemanani toimittajat vaikuttivat eniten eläinoikeus- ja ympäristöjärjestöissä. Tästä syystä keskityn tässä luvussa vain näiden kahden liikkeen syntyyn sekä nykyisiin toimintamuotoihin Suomessa. Lisäksi pohdin aktivistin määritelmää. Kuka voi kutsua itseään aktivistiksi?

2.2.1 Ympäristöaktivismi Suomessa

Ennen suoran toiminnan aktivistiliikkeiden syntyä Suomessa keskityttiin lähinnä koskemattoman luonnon suojelemiseen. Ihmisen aiheuttamiin ympäristötuhoihin ei juuri kiinnitetty huomiota ennen 1960-lukua.

Suomen luonnonsuojeluliitto perustettiin vuonna 1969. Varsinainen ympäristöaktivismi sai kuitenkin alkunsa vasta 1970-luvulla. Metsämäen ja Nisulan (2006, 243) mukaan lähtölaukauksena tälle olivat Kojjärven tapahtumat vuonna 1979: ympäristönsuojelijat halusivat estää Forssan lähettävillä sijaitsevan lintualueen kuivattamisen suoksi. Aktivistit tukkivat Kojjärvestä lähtevän laskuojan ja leiriytyivät järvelle useiksi päiviksi. Kojjärven tapahtumat nauttivat laajaa julkisuutta ja kokosivat tuolloin hajanaiset luonnonsuojelijapiirit yhtenäiseksi liikkeeksi. (Metsämäki & Nisula 2006, 243–244.) Kojjärveliikkeessä vaikuttivat muun muassa Ville Komi ja Osmo Soininvaara, jotka olivat myöhemmin mukana perustamassa Vihreää liittoa.

Ydinvoiman vastainen liike syntyi Suomessa 1970-luvulla, ja vuonna 1979 sattunut Harrisburgin ydinvoimalaonnettomuus kasvatti liikkeen suosiota. Konkreettiset kampanjat ja suoran toiminnan aktivismi alkoivat saavuttaa suosiota. Ennen onnettomuutta Suomessa oli myös perustettu Energiapoliittinen vaihtoehtoyhdistys EVY, joka järjesti muun muassa ydinvoiman vastaisia mielenosoituksia. (Metsämäki & Nisula 2006, 246–249).

Ydinvoiman vastustamisen lisäksi 1980-luvulla pinnalla oli myös metsien suojeleminen. Ympäristöaktivismista tuli ammattimaisempaa ja se näkyi yhä enemmän tiedotusvälineissä. Vuosikymmenen loppupuolella Suomessa aloitti toimintansa myös kansainvälinen Greenpeace-ympäristöjärjestö (Metsämäki & Nisula 2006, 252).

1990-luku oli radikaalin eläinoikeusliikkeen kulta-aikaa. Eläinoikeusliike toi suomalaiseseen ympäristöaktivismiin uudenlaisia toimintamalleja. Kuvaan suomalaisen eläinoikeusliikkeen syntyä luvussa 2.2.2.

2000–2010-luvulla ympäristöaktivismi on kansainvälistynyt ja siirtynyt internetiin. Samalla aktivismi on saanut yhä monipuolisempia ja ammattimaisempia muotoja. Greenpeace-järjestö tekee kehitys- ja tutkimustyötä, pyrkii vaikuttamaan päättäjien ja yritysten toimintaan sekä järjestää suoraa toimintaa. Toisaalta 2000-luvun ympäristöaktivismi on saanut radikaaleja muotoja: esimerkiksi Greenpeacen aktivisti Sini Saarelaa syytettiin merirosvouksesta, kun hän kiipesi venäläiselle öljynporauslautalle Petsoranmerellä. Aktivistien toiminta mediassa on myös yhä harkitumpaa – tiedetään, että järjestöt järjestävät jäsenilleen mediakoulutusta.

Suomessa toimii tällä hetkellä lukuisia ympäristöjärjestöjä ja -verkostoja. Kansainvälisten Greenpeacen ja WWF:n lisäksi muun muassa Dodo ry, Maan ystävät ja Hyökyaalto-verkosto ajavat ympäristöasioita Suomessa.

2.2.2 Eläinaktivismi Suomessa

Eläinoikeusliike kyseenalaistaa ajatuksen eläinten hyväksikäytöstä ja painottaa ihmisen vastuuta eläinten hyvinvoinnin huomioimisessa. Esimerkiksi Oikeutta eläimille -järjestön verkkosivuilla sanotaan, että ihmisen ja eläinten suhteen pitäisi hyödyntävoittelun sijaan perustua vastavuoroisuuteen (Oikeutta eläimille: Mikä on oikeutta eläimille?). Eläinoikeusliike painottaa sitä, että eläimillä on oikeus elämään ja lajityypilliseen käyttäytymiseen.

Eläinten suojelua on harjoitettu Suomessa jo pitkään: Helsingin eläinsuojeluyhdistys perustettiin vuonna 1901 ja eläinsuojeluliitto Animalia vuonna 1961. Tästä huolimatta suoran toiminnan eläinoikeusliikkeet ovat verrattain nuoria toimijoita Suomessa.

Eläinoikeusliikkeen juuret ulottuvat Suomessa 1990-luvulle. Oikeutta Eläimille -järjestön tarina sai alkunsa, kun suoran toiminnan aktivismista kiinnostuneet kokoontuivat Helsingissä 1990-luvun puolivälissä. Järjestön filosofia perustui vuosikymmenen alussa julkaistuun Peter Singerin teokseen *Animal Liberation* (suom. *Oikeutta eläimille*). Singer vastusti spesisismiä eli lajisortoa vedoten muun muassa siihen, että eläimetkin kykenevät tuntemaan kärsimystä. (Metsämäki & Nisula 2006, 290.)

Uusi järjestö halusi nostaa eläinten oikeudet julkisuuteen ja tehdä niistä yhteiskunnallisen kysymyksen. Järjestön ensimmäiset iskut turkistarhoille, kuten myös niin sanottujen kettutyttöjen saamat tuomiot, saivat runsaasti mediahuomiota osakseen. Julkisuus toi liikkeelle lisää aktiiveja, ja vuodet 1995–1997 olivatkin kaikenlaisen aktivismin kultaaikaa. (Metsämäki & Nisula 2006, 297–299.)

Aktivistien iskujen määrä kääntyi laskuun 1990-luvun lopulla (Metsämäki & Nisula 2006, 299). Vaikka eläinoikeuskysymykset olivat nousseet julkisuuteen pysyvästi, laittomista iskuista seurannut negatiivinen huomio vei huomiota rakentavalta keskustelulta.

Sipilän (2011, 77) mukaan eläinoikeusliikkeen toiminnasta on 2000-luvulla tullut yhä suunnitelmallisempaa ja ammattimaisempaa. Liikkeen laajat mediakampanjat ovat tehneet aktivismista näkyvää. Eläinoikeusliikkeen toiminta onkin keskittynyt viime vuosina vapautusiskujen sijasta niin sanottuihin investigaatiokampanjoihin. Eläinoikeusjärjestöt ovat olleet lehtien otsikoissa navetoissa, sikaloissa ja siipikarjatiloihin salaa otettujen valokuvien ja videoiden takia. Toisaalta Sipilän (2011, 79) haastattelemat aktivistit pitävät yhä vapautusiskuja ”yhtenä eläinoikeusliikkeen peruskivenä”.

1990-luvulla vapautusiskuja tekevät aktivistit olivat anonyymejä, itsenäisesti toimivia henkilöitä. Sen sijaan investigatio- ja mediakampanjoita on tehty avoimesti Oikeutta eläimille -yhdistyksen nimissä.

2.2.3 Kuka on aktivisti?

Tutkimusta tehdessäni olen havainnut, ettei ole itsestäänselvää, kuka on aktivisti ja kuka ei. Käsite voidaan määritellä eri tavoin, ja oma määrittelytapa vaikuttaa siihen, kuinka voimakkaasti kokee aktivistin roolin osaksi omaa identiteettiään.

Pekka Leiviskä (2014, 8) määrittelee aktivistin ”jonkin asian puolesta tai vastaan voimakkaasti toimivaksi henkilöksi, joka pyrkii vaikuttamaan monin eri tavoin”. Aktivisti toimii suoraan esimerkiksi osallistumalla mielenosoituksiin tai pyrkimällä levittämään tietoa asiastaan erilaisin keinoin (Leiviskä 2014, 8).

Aktivismina voidaan pitää myös järjestöissä toimimista. Omasta mielestäni jäsenmaksun maksavaa, kerran vuodessa järjestön kokouksessa käyvää henkilöä ei kuitenkaan voida sanoa aktivistiksi. Toisaalta järjestöön kuulumatonkin henkilö voi olla säännöllisesti mukana suorassa toiminnassa. On selvää, ettei käsitteen määrittelemine ole aivan yksiselitteistä, ja määritelmät voivat olla myös hyvin henkilökohtaisia.

Rasimuksen (2006, 17) mukaan aktivismi on ”aktiivista ja julkista kansalaisyhteiskunnassa toimimista omien arvojen ja tavoitteiden mukaisesti”. Kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan vapaaehtoisesti organisoitua toimintaa, kuten järjestöjä ja valtiosta irrallisia instituutioita.

2.3 Toimittajan ammattietiikka

Toimittajien itsesääntelyllä on Suomessa pitkät perinteet. Ensimmäiset ohjeet, *Etiketisäännöt Suomen sanomalehtimiehille*, julkaistiin vuonna 1957. Nykyisissä, vuonna 2014 päivitettyissä Journalistin ohjeissa on 35 kohtaa, jotka määrittelevät, mitä on hyvä journalistinen työ. Journalistin ohjeiden noudattamista valvoo Julkisen sanan neuvosto.

Journalistien eettiset ohjeet ovat lakeja, kuten esimerkiksi Sananvapauslakia, yksityiskohtaisempia. Mäntylän (2008, 11) mukaan vapaaehtoinen ja toimiva itsesääntely lisää journalistien toimintavapauksia – tällöin yksityiskohtia ei ole tarpeen määritellä lainsäädännössä. Lisäksi eri medioilla voi olla omia ohjeita toimittajille esimerkiksi sosiaalisen median käytöstä.

Journalistin ohjeissa sanotaan, ettei toimittaja saa käyttää asemaansa väärin. Hänen ei pidä käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mahdollisuus eikä vastustaa tai vastaanottaa etuja, jotka voivat vaarantaa riippumattomuuden tai ammattietiikan. Toimittajan tulee pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen. Lukijoiden tulee voida erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta. (JSN 2014.)

Mihin journalisti sitten tarvitsee ammattieettisiä ohjeita? Filosofi Juha Räikän mukaan eettisiä ohjeita käytetään ensinnäkin apuna ammattieettisessä harkinnassa. Ohjeet kertovat myös, millaisiin arvoihin ja velvoitteisiin ammatti perustuu. Tämä auttaa toimittajaa hahmottamaan työnsä yhteiskunnallisen merkityksen ja perustelemaan toimintaansa arvojen pohjalta. Räikän mukaan eettiset säännöt myös oikeuttavat ammatin olemassaolon. (Mäntylä 2005, 19.)

Luonnollisesti aktivisteja eivät koske samanlaiset ammattieettiset säännöt kuin toimittajaa, vaikka esimerkiksi eläinoikeusaktivisteilta onkin viime vuosina nähty näyttäviä mediakampanjoita. Aktivisteja sitovat samat lait kuin muitakin, mutta journalismin itsesääntely ei. Halusinkin selvittää tässä opinnäytetyössä, eroaako aktivistitoimittajien ammattietikka jollain tavalla journalismin yleisistä eettisistä pelisäännöistä.

3 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyön tekeminen lähti liikkeelle omasta kiinnostuksestani aktivismiin: olen jo vuosia seurannut aktivistijärjestöjen toimintaa mediassa ja havainnut mediastrategioiden muuttuneen yhä ammattimaisemmiksi. Valitsin tutkittavakseni aktivistitoimittajan ammatillisen identiteetin, koska halusin muun muassa pyrkiä ymmärtämään, miten aktivistitoimittajat käsittelevät työssään kohtaamia eettisiä ristiriitoja. Tutkimuskysymyksiä muodostui kolme:

- 1) Millainen toimittajana työskentelevien aktivistien ammatillinen identiteetti on?
- 2) Millaisia ristiriitoja aktivistitoimittajat kohtaavat työssään ja miten he käsittelevät ristiriitatilanteita?
- 3) Miten aktivistitoimittajat suhtautuvat journalismin etiikkaan sekä perinteisiin ihanteisiin, kuten objektiivisuuteen, luotettavuuteen ja avoimuuteen?

Alun perin tarkoitukseni oli haastatella viittä toimittaja-aktivistia, mutta sopivien haastattavien löytäminen osoittautui luultua haasteellisemmaksi, joten haastattelijien määrä jäi neljään. Haastattelumateriaalia purkaessani koin kuitenkin, että neljästä haastattelusta kertynyt aineisto oli varsin riittävä.

3.1 Metodi

3.1.1 Teemahaastattelu

Haastattelumethodina käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Puolistrukturoidulle haastattelulle on tyypillistä, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon etukäteen (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47). Tarkasteltavat teemat perustuvat siihen, mitä tutkitavasta ilmiöstä tiedetään etukäteen (Tuomi & Sarajärvi, 2006, 77–78). Haastattelu etenee etukäteen valittujen, tutkimuksen kannalta keskeisten teemojen mukaisesti. Valitsin

menetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun, koska se antaa haastateltavalle vapauden käsitellä itselleen merkityksellisiä asioita ilman valmiita vastausvaihtoehtoja tai tiukkaa kysymyksenasettelua. Toisaalta liian vapaa keskustelu olisi saattanut vähentää haastatteluaineistojen vertailukelpoisuutta.

Olinkin ennen haastatteluja valinnut aihepiirejä, joista keskusteleminen olisi olennaista tutkimuksen kannalta, sekä tehnyt valmiiksi alustavan kysymysrunгон. Teemat ja kysymysrunko olivat kaikille samat, mutta riippui haastattelusta, missä järjestyksessä aihepiirit käytiin läpi. Haastateltavat saivatkin puhua vapaasti ja jopa aiheesta toiseen rönnsyillen haastattelun aikana. Esitin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä.

3.1.2 Aineiston keruu

Aloitin haastateltavien etsimisen ottamalla yhteyttä ympäristö- ja eläinoikeusjärjestöjen viestintään, kuten Greenpeaceen, Oikeutta eläimille -järjestöön ja Animaliaan. Lisäksi lähetin viestin Voima-lehteen, johon kirjoittaa useita aktivismin aloilla vaikuttavia toimittajia. Kerroin viestissäni etsiväni haastateltaviksi henkilöitä, jotka ovat sekä tehneet toimittajan töitä työsuhteessa tai freelancer-toimittajana että toimineet aktivistina. Viestini välitettiin eteenpäin ja neljä haastateltavaksi haluavaa otti yhteyttä minuun. Haastateltavista kolme oli saanut viestini Greenpeacen välityksellä, yksi Voima-lehden kautta.

Tein haastattelut syksyllä 2013. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joiden kesto vaihteli noin 50 minuutista 90 minuuttiin. Tein haastattelut kahviloissa eri puolilla Helsinkiä. Haastattelutilat olivat melko rauhallisia siitä huolimatta, että ne olivat julkisia tiloja.

Pääteemat, jotka olin itse valinnut haastatteluihin, olivat ammatillinen identiteetti, etiikka sekä suhtautuminen journalismin perinteisiin ihanteisiin. Teemat valikoituivat tutkimuskysymysten ja tutkimussuunnitelman pohjalta. Muita haastatteluissa käsiteltyjä aihepiirejä olivat roolit, ristiriitatilanteet sekä uskottavuus toimittajana. Haastattelujen alussa keräsin haastateltavilta perustiedot heidän koulutuksestaan, työkokemuksestaan

sekä siitä, millaisen aktivismin parissa he ovat toimineet ja minkä järjestöjen toiminnassa he ovat olleet mukana.

Nauhoitin haastattelut ja litteroin ne lähes sanatarkasti. Mielestäni hyvin tarkka litterointi, eli kaikkien äännähdysten ja taukojen kirjaaminen, ei ollut tässä tutkimuksessa tarpeellista, joten keskityin litteroimaan lähinnä haastateltavien puheen. Litteroitua materiaalia kertyi yhteensä 35 sivua.

3.1.3 Sisällönanalyysi

Analysoin tutkimusaineistoani käyttämällä menetelmänä laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin avulla tutkittavasta asiasta tehdään tiivistetty ja yleistetty kuvaus (Tuomi & Sarajärvi 2006, 105). Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi on aineistolähtöistä: tarkoituksenani on ollut pelkistää aineisto teemoihin ja luokkiin, löytää haastatteluista yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja näin tehdä johtopäätöksiä toimittajien ammatillisesta identiteetistä.

Aineiston analysointi teemakohtaisesti on mielekästä, koska aineistonkeruun metodina oli teemahaastattelu: myös haastattelut etenivät sekä valmiiksi valittujen että haastateltavien esille nostamien aihepiirien mukaan. Luvussa 4 käyn haastatteluaineiston analyysin läpi teemoittain.

3.2 Haastateltavat

Opinnäytetyötäni varten haastattelin neljää toimittajaa, jotka olivat aikaisemmin toimineet tai toimivat haastattelujen aikoihin (syksyllä 2013) myös aktivismin parissa. Haastateltavat ovat erilaisia iältään, sukupuoleltaan ja koulutustaustaltaan. Heitä kaikkia yhdistää kuitenkin se, että he ovat tehneet kirjoittavan toimittajan töitä sekä toimineet vapaaehtoisina aktivistijärjestöissä. Kaikki haastateltavat kuuluivat haastatteluhetkellä Journalistiliittoon.

Ensimmäinen haastateltava (H1) oli haastattelun tekemisen aikaan vuorotteluvapaalla. Hän on työskennellyt samassa lehdessä yli kymmenen vuotta toimitussihteerinä sekä tehnyt freelance-toimittajan töitä. H1 on toiminut Greenpeacessa pari vuotta, ja haastattelua tehtäessä hän toimi Greenpeacen ohjausryhmässä. H1 on opiskellut journalistiikkaa yliopistosta, käynyt opiston tiedotusopin linjan sekä suorittanut yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyviä yliopisto-opintoja.

Toinen haastateltava (H2) on tehnyt freelance-toimittajan töitä yli kymmenen vuotta ja ollut myös aikakauslehdessä ja Voima-lehdessä töissä. Hän on aikaisemmin kuulunut moniin aktivistijärjestöihin sekä ollut mukana suorassa toiminnassa. Nyt H2 kirjoittaa muun muassa Vegaaniliiton, Aseistakieltäytyjäliiton, Rauhanpuolustajat-järjestön ja Oikeutta eläimille -järjestön lehtiin. H2 on suorittanut medianomin opintoja ammattikorkeakoulussa sekä opiskellut journalistiikkaa avoimessa yliopistossa.

Kolmas haastateltava (H3) opiskeli syksyllä 2013 tiedotusoppia yliopistossa. Hän on mukana Greenpeacen toiminnassa suorassa aktivismissa ja on toiminut järjestön leirillä mediakouluttajana. H3 on tehnyt määräaikaisia töitä uutistoimittajana paikallislehdessä sekä freelance-toimittajan töitä opiskelujensa ohella.

Neljäs haastateltava (H4) on hiljattain jäänyt eläkkeelle suuresta päivälehdestä, mutta kirjoittaa yhä juttuja freelancerina esimerkiksi järjestölehtiin. Haastateltava ei ollut toiminut aktivismin parissa työuransa aikana, vaan aloitti sen lähes heti jäätyään eläkkeelle. H4 on mukana Greenpeacen suorassa aktivismissa. Hän on käynyt Sanoman toimittajakoulun ja valmistunut dramaturgiksi Teatterikorkeakoulusta.

4 Tulokset

4.1 Miksi journalismi, miksi aktivismi?

Haastateltavista kaksi kertoi, että he olivat halunneet toimittajiksi jo hyvin nuorina. Toisille, alalle ajautuneille haastateltaville toimittajan työ oli tuntunut alusta asti luontevalta. Kiinnostus alaan syntyi käytännön kirjoittamis- ja lehdentekokokemusten kautta.

Haastateltavien puheessa nousi esille, että heidän syitänsä ruveta toimittajaksi olivat muun muassa halu parantaa maailmaa ja päästä vaikuttamaan asioihin. Realismi, tiedon saaminen ja välittäminen lukijoille sekä yhteiskunnalliset asiat tuntuivat tärkeiltä jo uran alkuvaiheessa. Eräällä haastateltavalla halu vaikuttaa oli alkanut korostua mediassa, jossa hän oli työskennellyt yli kymmenen vuotta.

Mulle se on myös tärkeää, et siin pääsee vaikuttamaan toki, mutta, missä vaiheessa se on ollu, onks se ollu jo silloin 15 vuotta sitte mielessä se vaikuttaminen, niin voi olla ettei niin paljon. Se [media] on lehtenä sellainen, tai sil on tavoitteita. Siin on selkeesti, ollaan pienen ihmisen puolella, ehkä se eetos tulee sitä kautta. (H1)

Työuransa 1970-luvulla aloittanutta haastateltavaa ajoi myös halu tehdä perustavanlaatuisinta toimittajan työtä: välittää tietoa tavallisille kansalaisille.

Toimittaja saa tietoa ja voi jakaa tietoa, mistä tavallinen kansalainen ei saa. Toimittaja saa mennä suoraan tulipalopaikalle. Mua kiinnosti tää yhteiskunnallinen happening, vaikuttaminen ja realismi. (H4)

Kun haastateltavilta kysyttiin, miksi he haluavat olla mukana aktivismissa ja yrittää vaikuttaa asioihin, he käyttivät melko dramaattisia sanankänteitä. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen ehkäiseminen koettiin niin tärkeinä, että asian eteen työskentelyä pidettiin itsestäänselvytenä.

Varsinkin ilmastonmuutos on se isoin asia varmaan kaikista ympäristöasioista tällä hetkellä. Se taistelu, sillä on tosi kiire, sillä, et tuleeko se katastrofaalinen kahden asteen lämmön nousu vai ei. -- Et tavallaan, oon aatellu, et missä mä haluisin vaikuttaa kaikist eniten, niin se viime käden kysymys on, et jos ei ole maapalloa, millä puolustaa eläinten oikeuksia, maahanmuuttajien oikeuksia, mitään tällstä, niin... ei oo mitään järkee missään. (H1)

Haastateltavat kokivat, että tärkeiden asioiden eteen ei voi olla toimimatta. Epäkohtiin puuttumista pidettiin kansalaisvelvollisuutena.

Tavallaan on olemassa maailmassa sellasia asioita, joita saa ajaa ja pitääki ajaa. Ihmisoi-
keudet, eläinoikeudet. Ne on mun omasta yksityisestä näkökulmasta katsottuna, et se on
ihan ok, et ihminen, joka voi jossain määrin edes yrittää vaikuttaa asioihin, niin sit myös
jotenki menettelee sen mukaisesti. (H2)

4.2 Ammatillinen identiteetti, roolit ja ristiriidat

Kun haastateltavat puhuivat ammatti-identiteeteistään, kävi ilmi, että heidän toimittajan ja aktivistin identiteettinsä olivat ristiriidassa keskenään melko harvoin silloin, kun he pystyivät erottamaan roolit toisistaan esimerkiksi ajallisesti. Haastateltavat kertoivat olevansa toimittajia työpaikallaan ja aktivisteja mennessään esimerkiksi mielenosoitukseen. Aika ja paikka vetivät rajaa sille, mikä identifikaatio kussakin tilanteessa oli päällä. Myös palkan saaminen vaikutti identiteetin kokemukseen: kaikki haastateltavat tekivät palkatonta työtä järjestöille, joiden parissa he vaikuttivat.

Tavallaan aivot loksahda toiseen kohtaan heti ku mä meen illalla näiden kokoukseen, et sit mä oon tavallaan eri roolissa, ku mä oon päivällä tehny jotain juttua. Se on tavallaan sidoksissa siihen, mitä mä teen sillä hetkellä. Et jos mä koen et mä oon nyt toimittaja tässä työtehtävässä, niin silloin määrittelen sen aika tarkasti. (H1)

No on se [aktivismi] enemmän vapaa-aikaa. Että se on, ku ei saa siitä rahaa, niin se on ihan harrastus. Tai elämäntapa tai joku semmonen, mut ei se silleen työuraan liity. (H3)

Havaintoa tukee Stuart Hallin identiteettikäsite postmodernista subjektista: yksilöllä ei ole vain yhtä identiteettiä, vaan useat identiteetit vaihtelevat nopeasti tilanteista, paikasta ja ajankohdasta riippuen. Identifikaatiot voivat myös sulkea toisensa pois tai olla osin päällekkäisiä. Toimittajuutta pidettiin osana ammatillista identiteettiä, kun taas aktivistin rooli tuntui sijoittuvan enemmän henkilökohtaisen identiteetin puolelle.

Haastateltavat käyttivät paljon rooli-sanaa, vaikka olinkin kysynyt heiltä ammatillisesta identiteetistä. Roolin käsite ja tilannesidonnaisuus nousivat esiin nimenomaan silloin, kun haastateltavilta kysyttiin, millaiseksi he kokivat ammatti-identiteettinsä.

Toimittajan rooli on aina rooli, oli siinä aktivismia rinnalla vai ei. Koska sun pitää tehdä sellasia asioita siinä työssä, jota sä et ehkä henkilökohtaisessa elämässä tekis. Sun on oltava rohkeampi, vaativampi. Aktivistiroolissa pitää... on siinä vähän sitä samaa ehdottomuutta ku toimittajalla, et jos mä haluan tän tavoitteen läpi niin kyllä mä oon niin ku valmis tekemään mitä tahansa mitä se edellyttää. (H1)

Eräs haastateltava käytti termiä kaksoisagentti tilanteesta, jossa hän oli ollut samanaikaisesti sekä työsuhteessa oleva toimittaja että aktivisti.

Mut mä oon itseasias toimittajana kirjoittanut Greenpeacestä sinne [paikallislehteen], ku meillä oli vapaaehtoisleiri muutama vuosi sitte ja se sattuu olemaan just sen lehden levikialueella. Niin sitte mä kirjoitin sieltä leiriltä eli mä olin niin ku kaksoisagenttina. (H3)

Roolikonflikteja aiheuttivat muun muassa tilanteet, joissa haastateltavat olivat niin sanotussa usean samanaikaisen aseman tilanteessa (Rainio & Helkama 1974, 240), esimerkiksi tekemässä juttua aktivistien mielenosoituksesta tai tempauksesta, jossa he olivat tai olisivat halunneet olla mukana.

Sit oli nää ihmisketjut makasiinien ympärillä. Mä olin tavallaan sekä toimija että toimittaja. Mä olin mukana siinä ihmisketjussa ja samalla kulttuuritoimittajana mun piti arvioida, mikä on makasiinien osa ja mikä musiikkitalon tuleva paikka. Semmosessa kohtaa on kyllä niin ku hirveän ristiriitainen olo, et voinko mä mennä mukaan tähän ihmisketjuun. (H4)

Myös työnantajalta tulleet toimeksiannot, jotka eivät vastanneet haastateltavien arvomaailmaa, aiheuttivat ristiriitoja. Haastateltavat eivät pyrkineet ratkaisemaan ristiriitalanteita aktiivisesti, vaan välttelivät niitä tai antoivat asioiden ratketa omalla painollaan.

On tullut vastaan aiheita, joista ei halua arvomaailmansa vuoksi kirjoittaa. Seurassa mä ratkasin ne sluibailemalla. Ku mulle puhutaan sitä, niin välttelen sitä aihetta ja yritän samalla tarjota siihen tilalle jotain muuta, et hei mua kiinnostais myös tällanen. (H2)

Aika paljonkin semmosia tilanteita on ollu. - - Ne on tavallaan ratkassu itse itsensä. Mä en ole manifestoinu sitä aktivismia ihan siinä, että nyt mä olen tässä sitä mieltä, että makasiinia ei saa purkaa. Mä en manifestoi sitä ympärilleni tai lehdessä. (H4)

Haastateltavien omat määritelmät aktivismista ja toimittajuudesta vaikuttavat ristiriidan kokemukseen. Yksi haastateltavista määritteli aktivismiksi ainoastaan suoran toiminnan aktivismin. Tällöin esimerkiksi järjestöihin kuuluminen tai omilla mielipiteillä värittyneiden artikkelien kirjoittaminen ei aiheuttanut henkilökohtaista ristiriitaa identiteetissä.

Tavallaan mä koen et mä täytän kyllä monet kriteerit sille mitä mä itse oon asettanut sille, mikä mun mielestä on toimittaja. Että sit taas aktivistina mä nykyään, tai siis mä itse oon sitä mieltä et mä oon entinen aktivisti, koska mul on sūtäki aika selvä näkökulma mikä on aktivisti, ja mä en täytä niit enää. Aktivisti on sellanen joka oikeesti osallistuu siihen toimintaan, et käy niis mielenosotuksis ja jakaa niit lehtolehtisii ja kirjottaa niit mielipidekirjotuksii ja tekee jatkuvasti loogisesti aatteensa mukaisia kulutus päätöksiä. (H2)

Osa haastateltavista koki, että heidän pitää pystyä perustelemaan itselleen, miten he toimivat ollessaan aktivisteja ja miten tehdessään toimittajan töitä. Eräs toimittajista halusi erottaa roolit toisistaan hyvinkin tietoisesti, esimerkiksi välttelemällä tietyistä aiheista kirjoittamista.

Kyl mä nyt oon tehny ympäristöaiheisia juttuja, mut ne ei oo energiapolitiikkaa eikä mitään missä Greenpeace olis kauheesti profiloitunu. Mut ei se oo helppo, se pitää mun mielest tehdä tosi avoimesti ja itelleen selväks, että millon mä oon kummassaki roolissa, millon mä oon aktivistilobbari ja millon mä oon toimittaja. (H1)

Toisaalta yksi haastateltavista kertoi, että olisi odottanut kokevansa enemmän ristiriitoja kuin oli kokenutkaan.

Ehkä siinä oli sellanen pelko, varsinkin ku on aloitteleva toimittaja, et ei oo mitään vaki-paikkaa tai muuta, nii pitää vähän joutua todistelemaan sitä ammattiosaamistaan ja muu-ta. Niin sitte on vähän varpaillaan et mitä tekee ja itsekritiikki on ehkä suurempi. (H3)

Työpaikka sekä sen ilmapiiri ja ohjeistukset vaikuttivat mahdollisuuksiin toimia aktivis-tina. Suuresta päivälehdestä eläkkeelle jäänyt haastateltava koki, että aktivismin parissa toimiminen olisi ollut vaikeaa työsuhteen aikana. Haastateltava on löytänyt ympäristö-järjestön suoran toiminnan aktivismin jäätyään eläkkeelle.

Tietyt tällaset journalistiset pelisäännöt oli aivan ehdottomat. Se oli mulle itsestäänsel-vuus, et jos mä haluan olla täs lehdessä ja jos mä haluan olla katu-uskottava, niin mä en voi kuulua mihinkään sen tyyppiseen järjestöön, joka on vasemmalla, oikealla tai keskel-lä. (H4)

4.3 ”Vapaaehtoinen, ex-aktivisti, lobbari”

Haastatteluaineistoa tutkiessani huomasin, että haastateltavat pyrkivät välttämään akti-visti-sanankäyttöä puhuessaan omasta identiteetistään. Aktivisti-sanankäyttö sijaan haastatel-tavat kertoivat olevansa muun muassa vapaaehtoisia, lobbareita, kaksoisagentteja ja entisiä aktivisteja. Aktivisti-sanaa pidettiin negatiivisesti latautuneena ja laittomana toi-mintaan viittaavana.

Jos sitä rupee ajattelemaan sitä termiä, niin eihän siinä oo mitään lataavaa. Et aktiivinen ihminen, aktivisti, mut se on jälkikäteen leimattu hirveen voimakkaasti. - - Usein mä huomaan et mä käytän, jos mä sanon ihmisille mitä mä teen tässä, et mä oon vapaaeh-toinen. Se on kiertoilmaus tavallaan, et on vapaaehtoisena sellaisessa hankkeessa. Saatan helposti korostaa, et olen ohjausryhmässä. (H1)

Yksi haastateltavista sanoi suoraan, ettei halua leimautua aktivistitoimittajaksi. Hän pyr-ki jäämään taustalle suoran toiminnan aktivismissa, jotta ei leimautuisi tarkoitushakui-

seksi, aina omaa agendaansa ajavaksi toimittajaksi, joka ei kykene kirjoittamaan puolueetonta tekstiä.

Että ehkä välillä koittaa pitää vähän matalaa profilia. Ja sit on myös jossain tilanteissa koettu et se on parempi et mä oon siellä taustalla että sitte, et ei leimaudu sellaseks aktivistitoimittajaks ehkä. (H3)

Vääränlaiseen rooliin leimautuminen saattaisi vähentää uskottavuutta toimittajana sekä lukijoiden että työnantajien silmissä. Poikkeavaan rooliin ajautuminen voi estää toimimisen muissa rooleissa, ja epämieluisasta roolista pois pääseminen voi olla vaikeaa (Pietikäinen 1999–2002). Toimittajan leimautuminen vaikuttaa myös siihen mediaan, jossa hän työskentelee.

Kyl se [aktivistina toimiminen] varmaan olis ollu mahdollista, mut ei mitenkään älykästä, koska mitä tahansa sä olisit yrittänyt sanoa, sut ois leimattu. Sit sun kautta ois leimattu koko media, koko lehti. (H4)

Aktivisti-sanana välttelyssä kyse voi olla roolin rajaamisesta alaspäin, mikä on yksi roolijäykkyyden muodoista (Pietikäinen 1999–2002). Tällaisessa tilanteessa roolin vähiten arvostetut velvollisuudet jätetään määrittelyn ulkopuolelle. Aktivistitoimittajat voivat leimautumisen pelossa haluta irtisanoutua suoran toiminnan aktivismista.

Toisaalta aktivistin määritelmä ei ole yksiselitteinen. Henkilökohtaiset määritelmät vaikuttavat siihen, millaiseksi oma identiteetti koetaan.

Aktivisti on sellanen joka oikeesti osallistuu siihen toimintaan, et käy niis mielenosotuksis ja jakaa niit lehtolehtisii ja kirjottaa niit mielipidekirjotuksii ja tekee jatkuvasti loogisesti aatteensa mukaisia kulutus päätöksiä. - - Tää nyt on näit mun omii määritelmii, et sit taas toisaalta kyllähän mä edelleen kuitenkin kirjotan hyvinki sellasia kantaaottavia kirjoituksia. (H2)

4.4 Brändi ja asiantuntijuus

Tutkimushaastatteluisissa esille nousivat myös asiantuntijuuden ja brändin käsitteet. Sosiaalisen median aikakaudella itsensä brändääminen on entistä helpompaa ja nopeampaa, ja etenkin nuoret toimittajat ovat tarttuneet tilaisuuteen. Saarikosken mukaan vahva henkilöbrändi voi olla toimittajan pelastus aikana, jolloin media muuttuu jatkuvasti (Saarikoski 2011, 34). Freelancer-toimittajan töitä yli kymmenen vuotta tehnyt haastateltava oli sitä mieltä, että nuoret toimittajat ovat brändejä.

Mä oon sitä mieltä et ainaki nuoret toimittajat on enemmän tai vähemmän brändejä. Ja sen sijaan et mä miettisin sitä ammatti-identiteettinä, mä ehkä mietin sellasta, et ku mä kirjotan niit juttuja, niin mä jotenkin annan niissä ihan tarkoituksella myös itsestäni aika paljon. (H2)

Itsensä määrittelemisen brändiksi antaa toimittajalle vapauden sellaiseen subjektiivisyyteen, joka ei välttämättä olisi mahdollista niin sanotulle rivitoimittajalle: lukija ei välttämättä odotakaan bränditoimittajalta puolueetonta journalismia. Toisaalta brändin oltava selkeä ja toimittajan oltava jossain määrin tunnettu, jotta lukijat osaavat tulkita tekstin oikein.

Suosikkijuttumuoto on sellanen, et se juttu alkaa lauseella johon kuuluu minä. Mä kerroon heti ekaks et missä minä olen, miltä minusta näyttää, miltä minusta tuntuu. Siit mä tykkään, sellasest minä-muotosest journalismista. Mä aattelen et se on, se on sitä brändin luontia ja toiseks se on mun mielest rehellisintä mahdollista journalismia. (H2)

Haastattelemani aktivistitoimittajat kokivat tietävänsä paljon eläin- ja ympäristöasioista. Haastateltavien puheesta välittyi se, että asiantuntijuus oikeuttaa toimittajan kirjoittamaan aihepiireistä, joista hänellä itsellään voi olla voimakaskin mielipide. Asiantuntemus on toimittajalle hyvä tapa luoda vahva henkilöbrändi (Saarikoski 2012, 33).

Mä oon ehkä enemmän sellanen puoli-asiantuntija, mä en oo niin ku köyttäytyny mihinkään enkä oo ollu semmosessa suorassa toiminnassa mukana. (H1)

Aktivistitoiminnassa opittuja tietoja haluttiin käyttää hyväksi myös toimittajan työssä.

Enemmäni mä mietin et siit on ollu hyötyä, et sen järjestötoiminnan kautta on taustatietoi joistakin asioita. Tietää asioista enemmän, koska on äärimmäisen oppineet kampanjoitsijat, jotka kertoo sulle kaikki maailman faktat ydinvoimasta, niin sit osaa tarttua niihin niin paljon helpommin, että nyt mä tiedän mistä tässä puhutaan eikä oo niin paljon esimerkiks yrityspomon viettävänä. (H3)

Toisaalta juttujen tekemistä tietyistä aiheista haluttiin välttää tietoisesti siksi, ettei niistä kirjoittaminen vaikuttaisi uskottavalta. Myös tiettyjä haastateltavia ja tiedonhankintatapoja pyrittiin välttämään, eikä toimittajan asemaa haluttu käyttää väärin.

Joskus mulle sanottiin [työpaikalla] et nyt, - - , et turkistarhalle olis päässy tutustumaan jonain valtakunnallisena turkistarhapäivänä, et ne tuottajat ois päästänny sinne median edustajia ja kansalaisia tutustumaan turkistarhan toimintaan. Varmaan se suurin syy et mä en halunnu mennä niihin oli se, et mä olin aktivistiaikoihin niin näkyvästi mukana siin toiminnassa, et mä esimerkiks annoin jos medias tarvittiin joku tyyppi edustamaan sitä järjestöä, niin mä olin yleensä se haastateltava. Musta tuntui et, mulla oli oikeesti vähän sellanen pelko, et jos mä meen johonki turkistilalle, niin ne tunnistaa mut ja sit siit tulee todella kiusallinen tilanne kaikille osapuolille. (H2)

Meil on tos hankkeessa tärkeetä saada hyvät kontaktit niihin poliitikoihin, ja päästä niiden puheille ylipäättään, sekään ei oo välttämättä itsestäänselvyys. Toimittajana sä pääset ihan kenen tahansa puheille, ku sä vaan soitat et mul on nyt tämmöst asiaa, et mä oon toimittaja ja piste. Mä voin suoremmin lähestyä toimittajana ja saada sen mitä mä haluan, tässä mä oon enemmän altavastajana tässä lobbarin roolissa. (H1)

4.5 Objektiivisuus ja toimittajan ammattietiikka

Haastateltavista jokainen oli pohtinut omaa objektiivisuuttaan ja ammattietiikkaansa. Täydelliseen objektiivisuuteen ei uskonut kukaan haastateltavista. Neutraaleissakin uutisissa käytetyt sanavalinnat sisältävät kirjoittajan tulkintoja aiheesta. Myös juttujen rajaus ja haastateltavien valitseminen ovat toimittajan tai toimituksen tietoisesti tekemiä valintoja.

Mä en ehkä oo edes lähtökohtaisesti minkään niin sanotun objektiivisen journalismin kannattaja, koska mä en usko siihen. Jokaisel toimittajal on kuitenkin joko tiedostettua tai tiedostamattomia vaikuttimia omassa maailmankuvassaan niin paljon, et sellanen ihan täysi objektiivisuus ei oo mahdollista. (H2)

Sen sijaan puolueettomuutta ja kaikkien osapuolten haastattelemista pidettiin ammattitaitoisena toimittajan työnä. Toisaalta tämän säännön noudattaminen riippui juttutyy-
pistä. Uutis- ja asiajutuissa puolueettomuutta pidettiin tärkeänä, kun taas reportaasien koettiin antavan enemmän vapautta toimittajan omille mielipiteille ja tulkinnoille. Olennaista on, että ero on lukijallekin selvä.

Tietysti siihen pitäis pyrkiä, että sä kerrot faktat molemmilta osapuolilta ja haastattelet puolustajaa ja vastustajaa etkä asetu kummankaan puolelle. Et siinä mielessä voi ja se on ammattitaitosta, että pystyy tehdä sen. (H3)

Toki monessa journalismin lajissa on hyvä et [objektiivisuutta] tavoitellaan. Mutta samaan aikaan on olemassa paljon hyvää journalismia ja journalismin lajeja, mitkä on hyvää journalismia ja silleen täysin subjektiivisesti tehtyy. Mut sen täytyy olla silleen, et se lukija tajuu et se on subjektiivista. (H2)

Toimittajat pitivät arvossa myös virheiden oikaisemista, rehellistä tiedonhankintaa ja faktojen tarkistamista.

Kaikki haastateltavat pyrkivät toimimaan journalistin ohjeiden mukaan tehdessään perinteistä tiedonvälitysjournalismia. Journalistin ohjeita pidettiin tärkeinä ja yhtenä toimittajan työn kulmakivistä.

Journalistin ohjeet on selkäranka. Sen verran puolueeton ku ihminen nyt voi puolueeton olla tietysti toimittajan roolissa pyrin olemaan. (H1)

Joo [noudatan journalistin ohjeita] silloin, jos mä teen semmosta, mä en tee sitä kauheen paljon, mut jos mä teen sellasta journalismia jossa mä pyrin semmoseen perinteiseen tiedonvälitykseen, mikä pyritään tekemään tasapuolisesti. (H2)

Osa haastateltavista koki, että aktivismi oli vaikuttanut heidän uskottavuuteensa jonkin verran, vähintäänkin aktivismin kohteiden silmissä. Yhdessä lukijakunnassa epäuskot-

tavaa, subjektiivista tekstiä voidaan toisten lukijoiden keskuudessa pitää avoimena ja asiantuntevana journalismina. Lukijoiden mielipidettä pidettiin tärkeänä, mutta kaikkein tärkeimmäksi asiaksi nousi näkemys omasta uskottavuudesta. Oma toiminta piti pystyä perustelemaan itselleen ennakkoon.

Joo, kyl se varmaan on [vaikuttanut] monen silmissä, jotka vielä muistaa ja tietää ne, tai jaksaa vaivautua ottamaan selville. Omissa silmissä ei, ei vaikuta uskottavuuteen. Seki on vähän ristiriitaista, et riippuu vähän kohdeyleisöstä. Jossain yleisössä se voi luoda sellast kuvaa, et ei oo niin uskottava. Jossain pienemmässä kohdeyleisössä taas voi luoda kuvaa, et tää tyyppi nyt tietää mist se kirjottaa. (H2)

No tietysti ehkä niiden silmissä joita vastaan olen ollut aktiivinen, - - ne on leimannu mut aktivistiks koska oon kampanjoinu niitä vastaan. Mutta ei silleen kollegoiden tai lukijoiden kesken. Koska sit mä en tee niistä asioista juttua, joissa mulla on se kaksois-agenttirooli. (H3)

Pitkän uran tehnyt toimittaja piti journalistin sitoutumattomuutta tärkeänä uskottavuuden kannalta.

Ehkä se on vanhanaikaistakin journalistisen etiikan julistusta, että et voi sitouttaa itseäsi liikkeeseen, samaan aikaan kun sä pyrit olemaan moniarvoinen journalisti. Mun mielest ne olis hyvä pitää erillään. Ehkä se on vanhanaikainen näkemys, mutta mä edustan sitä. (H4)

Haastateltavista yksi oli sitä mieltä, että perinteisten journalististen ihanteiden arvostus, samoin kuin toimittajuuden määrittelykin, on polarisoitumassa toimittajien keskuudessa.

Mul on semmonen kutina, et se olis polarisoitunu, et olis ne tyytit jotka entistä kiihkeemmin ne tyytit jotka pitää kiinni siitä ja sit on tämmönen polvi, joka määrittelee sen paljon joustavammin sen toimittajuuden. (H1)

5 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, millainen toimittajina työskentelevien aktivistien ammatillinen identiteetti on. Halusin selvittää, millaisia konflikteja aktivistitoimittajat kohtaavat työssä ja vapaa-ajalla ja miten he ratkaisevat tilanteet. Halusin myös selvittää, miten aktivistitoimittajien ammattietikka poikkeaa ns. tavallisen toimittajan ammattietikasta.

Päätin tässä tutkimuksessa kuvata ammatillista identiteettiä roolien ja roolikonfliktien kautta. Haastateltavat puhuivat rooleista oma-aloitteisesti, joten ammatillisen identiteetin hahmottaminen näiden käsitteiden kautta on mielestäni perusteltua.

Oma kokemukseni on, että toimittajan ammatillinen identiteetti alkaa rakentua varhaisessa vaiheessa, jo opiskeluaikana. Toimittajan työn vastuun ja yhteiskunnallisen merkityksen ymmärtäminen johtaa siihen, että journalistin eettiset ohjeet omaksutaan varhain, vaikkei niitä opetettaisikaan eksplisiittisesti. Eettisten ohjeiden noudattaminen on, tai ainakin sen pitäisi omasta mielestäni olla kunnia-asia toimittajalle.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millainen ammatillinen identiteetti aktivistitoimittajilla on. En löytänyt kysymykseen yksiselitteistä vastausta: tämä johtui todennäköisesti epämääräisestä kysymyksenasettelusta, mutta osin myös siitä, että haastateltavat pyrkivät rajaamaan toimittajuuden ja aktivismin erilleen. Haastateltavat kokivat toimittajan roolin osaksi ammatillista identiteettiään, kun taas aktivismi liitettiin pikemminkin henkilökohtaiseen identiteettiin. Aktivismin kerrottiin olevan elämäntapa tai osa vapaa-aikaa: siitä ei saatu palkkaa ja toiminnassa oltiin mukana yleensä työajan ulkopuolella. Identiteettien ja roolien erottaminen toisistaan osoittautui hankalaksi.

Haastateltavat kertoivat olevansa aktivistin sijaan lobbareita, puoliasiantuntijoita ja entisiä aktivisteja. Tämä kertoo siitä, miten monella eri tavalla aktivismi voidaan määritellä. Kuten olen jo todennut, määritelmät voivat olla myös hyvin henkilökohtaisia ja ne vaikuttavat siihen, miten ihminen näkee itsensä.

Toimittajan identiteetti on usein niin vahva, että siitä tulee osa henkilökohtaista identiteettiä. Ehkä tästä syystä roolin käsite nousi niin vahvasti esiin haastatteluissa: roolien vaihtaminen ajan ja ympäristön mukaisesti on mahdollista, kun taas identiteetin kokemus on muuttumattomampi.

Lisäksi halusin selvittää, millaisia ristiriitoja aktivistitoimittajat kohtaavat työssään ja miten ristiriitatilanteet ratkaistaan. Haastateltavien roolit eivät yleensä olleet ristiriidassa silloin, kun ne pystyttiin erottamaan toisistaan muun muassa ajan ja paikan avulla. Tilanteet, joissa haastateltavat kokivat olevansa toimittajia ja aktivisteja samanaikaisesti, aiheuttivat konflikteja. Haastateltavat välttelivät tietoista ristiriitatilanteisiin joutumista ja pyrkivät ratkaisemaan konfliktit mielessään etukäteen.

Toimittajista kokenein halusi erottaa toimittajan työn ja aktivismin täysin. Hän ryhtyi aktivistiksi vasta jäätyään eläkkeelle vakituisesta työstään. Sen sijaan nuoremmat toimittajat edustavat Hallin postmodernia subjektia: he pystyvät vaihtamaan rooliaan joustavasti. Roolin vaihtaminen tehdään kuitenkin kontrolloidusti ja tiedostaen aktivismin mahdolliset vaikutukset omaan uskottavuuteen toimittajana.

Vuimeinen tutkimuskysymyksistäni oli, miten aktivistitoimittajat kokevat journalismin etiikan ja perinteiset ihanteet. Haastateltavien ammattietiikka ei vaikuttanut juurikaan eroavan ns. tavallisen toimittajan etiikasta. Haastateltavat arvostivat sekä puolueetonta ja ammattitaitoista journalismia, joka päästää kaikki osapuolet ääneen, että avointa ja läpinäkyvää journalismia. Journalistin ohjeita pidettiin hyvänä ohjenuorana etenkin asia- ja uutisjournalismissa. Myös introspektio ja omien arvojen mukaan toimiminen nousivat tutkimuksessa esille: haastateltaville oli selvästi tärkeää, että he pystyivät perustelemaan tekemänsä ratkaisut itselleen ja olemaan omasta mielestään uskottavia journalisteja. Vahvasta ammattietiikasta kertoo mielestäni myös se, että toimittajan asemaa ei haluttu käyttää väärin, vaikka mediaosaamista hyödynnettiin myös aktivismin parissa.

6 Arviointi ja jatkotutkimus

Haastattelin opinnäytetyössä neljää toimittajaa. Otokseni on melko pieni, eikä tuloksia luonnollisesti voida yleistää koskemaan kaikkia aktivistitoimittajia. Olen kuitenkin iloinen siitä, että haastateltaviksi valikoitui monipuolinen ryhmä. Haastateltavat olivat eri-ikäisiä, he olivat tehneet töitä ja opiskelleet erilaisissa paikoissa ja vaikuttaneet monenlaisen aktivismin parissa. Tämä toi aineistooni paljon erilaisia näkökulmia.

Sopivien haastateltavien löytäminen tuntui aluksi hieman hankalalta, koska minulle tuotti vaikeuksia hahmottaa, ketkä olisivat tutkimukseeni sopivia henkilöitä. Jouduin pohtimaan, oliko Suomessa todellisia toimittajia, jotka olisivat mukana suorassa toiminnassa ja määrittelisivät itsensä myös aktivisteiksi.

Onneksi yhteydenotot erilaisiin järjestöihin tuottivat tulosta, ja sain neljä haastateltavaa. Mielestäni haastattelut onnistuivat melko hyvin – sain haastateltavilta monipuolisen aineiston pureskeltavaksi. Haastatteluissa esille tulleet uudet näkökulmat, kuten roolin käsite, saivat minut palaamaan tietoperustan hankkimiseen vielä haastattelujen jälkeen.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut opettavainen ja mielenkiintoinen prosessi, joka on edennyt sykäyksissä: välillä työ on edistynyt paljon lyhyessä ajassa, välillä se on ollut pitkään hyllyllä odottamassa parempaa aikaa. Vaikka tietoperustan ja keskeneräisen analyysin mieleen palauttaminen tuntuikin vaikealta pitkien taukojen jälkeen, haastatteluaineistoon palaaminen oli kuitenkin antoisaa. Aineistosta tuntui jokaisen lukukerran jälkeen löytyvän jotakin uutta ja analyysin tekeminen tempaisi minut mukaansa. Jälkikäteen ajateltuna olisin kuitenkin voinut paneutua tiedonhankintaan perusteellisemmin sekä pohtia tutkimuskysymyksiäni asettelua ennen haastatteluja.

Tehdessäni opinnäytetyötä mieleeni tuli lukuisia jatkotutkimusideoita, kuten esimerkiksi aktivistien mediastrategiat ja -kampanjat. Olisi kiinnostavaa kuvata ja analysoida esimerkiksi eläinoikeusliikkeen mediakampanjan suunnitteluprosessia ideasta toteutukseen ja julkaisuun saakka. Myös kampanjoiden vaikutusta vaikkapa yleisön kulutustottumuk-

siin olisi mielenkiintoista selvittää.

7 Lähteet

Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2008. *Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona*. Teoksessa: Etäpelto, A. & Onnismaa, J. 2008. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Kansanvalistusseura. Vantaa.

Goffmann, E. 2012. Vuorovaikutuksen sosiologia. Vastapaino. Tampere.

Hall, S. 1999. Identiteetti. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Hirsjärvi, S. & Nurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.

Honka, J, Honka, U. & Lehtinen, M. (toim.) 2001. Ammatikasvatuksen uudet tuulet. Vaikutteita AERA 2001 konferenssista. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Huovila, T. 2005. Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja. WSOY. Helsinki.

Journalistin ohjeet (voimassa 1.1.2014 alkaen). Julkisen sanan neuvosto. Luettavissa: http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/ (Luettu 27.9.2015)

Kortesuo, K. 2011. Tee itsestäsi brändi. Asiantuntijaviestintä livenä ja verkossa. Docendo.

Leiviskä, P. 2014. Missä heitä kuunneltaisiin? Kuinka Tampereen Torikokousliike ja Occupy Wall Street -liike pyrkivät vaikuttamaan julkisoissa. Tiedotusopin Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Luettavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94988/GRADU-1392895334.pdf?sequence=1> (Luettu 27.9.2015)

Luoma-aho, V. 2012. Yleisönsä rakentajat. Blogikirjoitus.

Luettavissa:

<http://maailmanjaristuksia.tumblr.com/post/33784509284/yleis%C3%B6ns%C3%A4-rakentajat> (Luettu 26.9.2015)

Metsämäki, M. & Nisula, P. 2006. Aktivistit. Suomalaisten kansanliikkeiden tarina. Edita. Helsinki.

Mäntylä, J. 2008. Journalistin etiikka. Gaudeamus. Helsinki.

Oikeutta eläimille: Mikä on oikeutta eläimille? Luettavissa:

<http://www.oikeuttaelaimille.net/oikeutta-elaimille> (Luettu 1.10.2015)

Pietikäinen, A. 1999-2002. Roolit sosiaalisuuden kuvaajina. Sosiaalipsykologian peruskurssin oppimateriaali. Tampereen avoin yliopisto. Luettavissa:

<http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiaalipsykologia/roolit.html#Ristiriitoja> (Luettu 27.9.2015)

Rainio, K. & Helkama, K. 1974. Sosiaalipsykologian oppikirja. WSOY. Porvoo.

Rasmus, A. 2006. Uudet liikkeet – radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa. Tampere University Press. Tampere.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tampere.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2009. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. 2. painos. Vastapaino. Tampere.

Saarikoski, S. 2011. Brands, stars and regular hacks – a changing relationship between news institutions and journalists. Reuters Institute for the Study of Journalism. University of Oxford.

Luettavissa:

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Brands%2C%20Stars%20and%20Regular%20Hacks%20%E2%80%93%20a%20changing%20relationship%20between%20news%20institutions%20and%20journalists.pdf> (Luettu 26.9.2015)

Sihvonen, H. 2011. Toimittajien kokemuksia ammatti-identiteetistä sekä ammattiin liittyvästä julkisuudesta ja sen hallinnasta. Puheviestinnän pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Luettavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37127/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011122011834.pdf?sequence=1> (Luettu 26.9.2015)

Sipilä, M. 2011. ”Kuvasta katsoo pünattu eläin”. Eläinoikeusliikkeen media-aktivismi Tarhauskielto-kampanjassa talvella 2010. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Luettavissa:

<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82668/gradu05171.pdf?sequence=1> (Luettu 26.9.2015)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.–4. painos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Liite 1. Haastattelurunko

Yleistietoa

- Työhistoria, nykyinen työtilanne, koulutus. Kauanko tehnyt toimittajan töitä?
- Miksi valinnut juuri toimittajan työn
- Journalistiliittoon kuuluminen
- Millaisessa aktivismissa ja missä järjestöissä ollut mukana? Mikä tekee näistä asioista tärkeitä?

Aktivismi

- Millaisissa aktivismin muodoissa ollut mukana?
- Suora aktivismi

Ammatillinen identiteetti

- Ammatillisen identiteetin kokeminen, miten määrittelee itsensä
- Ammatillisen identiteetin rakentuminen ja identiteetin muutokset työuran aikana
- Millainen toimittaja olet?
- Aktivistin identiteetti
- Rajanveto toimittajan ja aktivistin välille, identiteettien erottaminen toisistaan
- Ristiriidat ja niiden ratkaiseminen

Journalismin ihanteet ja arvot

- Journalismin perinteisten arvojen merkitys ja toteutuminen
- Pyritkö itse toimimaan journalismin perinteisten ihanteiden mukaisesti?
- Muut arvot ja ihanteet, joita pidät tärkeinä ja haluat ottaa huomioon toimittajan työssä
- Hyvä journalismi

Journalismin etiikka

- Eettiset ongelmat ja ristiriidat
- Tilanteet, joissa joutunut toimimaan etiikan vastaisesti
- Toimittajan työn vastuu ja uskottavuus toimittajana

Liite 2. Haastatteluissa esiin nousseet teemat

Teema	Otteita aineistosta
Toimittaja on yhä useammin brändi	Lukijat tuntevat toimittajan ja sen tyylin kirjoittaa, jolloin subjektiivisuus ja omien mielipiteiden esittäminen hyväksyttävämpää. Brändin oltava selkeä ja toimittajan jossain määrin tunnettu, jotta lukijat osaavat tulkita tekstin oikein.
Roolit vai ammatti-identiteetti?	Ammatti-identiteetin käsite ei juuri noussut esiin haastateltavien sanomana, vaikka sanaa käytettiin haastattelukysymyksissä. Käsite ”rooli” nousi esiin useammin.
Aika ja paikka	Toimittajuus ja aktivismi tilannekohtaisia asioita, jotka riippuvat henkilön ympäristöstä ja toimintakehyksestä
Tilannekohtaisuus	”Koen olevani toimittaja tässä työtehtävässä.”
Vaikuttaminen	Sekä toimittajana että aktivistina
Henkilökohtainen identiteetti ja ammatillinen identiteetti	Aktivismi nähdään osana vapaa-aikaa, ei työtä. Kaikki haastateltavat tekivät palkatonta työtä järjestöille. Aktivismi harrastus tai elämäntapa.
Introspektio jutunteossa	”Minulla on aito kokemus omasta kyvystä objektiivisuuteen.”
Uskottavuus: lukijat, pomo, kollegat. Oma mielipide omasta uskottavuudesta.	Nuorelle, aloittelevalle toimittajille uskottavuus esimiehen silmissä oli tärkeää. Aktivismin vähättely, suorasta toiminnasta irtisanoutuminen. Lukijoiden mielipide tärkeä, mutta toisaalta aktivismin osa-alueiden tärkeys omaa luokkaansa. Oma toiminta on pystyttävä perustelemaan itselleen.
Toimittajuuden määrittely	Erot sukupolvien välillä

Ammattietiikka	Haastateltavat kuuluivat Journalistiliittoon. Toimittajan etiikkaa ja Journalistin ohjeiden noudattamista pidettiin arvossa, varsinkin uutis- ja asiajutuissa.
Objektiivisuus	Objektiivisuus kiva ihanne, mutta kaikki haastateltavat kiistivät objektiivisuuden olemassaolon. Objektiivisuuteen pyrkiminen tärkeää joissakin juttutyypeissä, mutta jo sanavalinnat ja näkökulman valitseminen ovat kirjoittajan subjektiivista tulkintaa.